

1 Įrodinėjimo pareiga

1.1 Kokios yra įrodinėjimo pareigos paskirstymo taisyklės?

Švedijos teisėje taikomi įrodinėjimo būdo ir įrodymų priimtinum principai. Išsamiai įvertinęs visas bylos nagrinėjimo metu išaiškėjusias aplinkybes, teismas turi nuspręsti, kas byloje įrodyta. Tik teismas nusprendžia, kokią įrodomąją galią suteikti įrodymams.

Teismų praktikoje yra nustatytos tam tikros įrodymų priimtumo taisyklės, įskaitant taisykles, susijusias su įrodinėjimo našta. Pagal iš esmės supaprastintą taisyklę, kuriai taikomos įvairios išimties, kokius nors teiginius nurodanti šalis paprastai turi juos įrodyti. Jeigu viena šalis nustatė, kad gali lengviau apsaugoti tam tikros faktinės aplinkybės įrodymus, dažnai būtent jai perkeliama įrodinėjimo našta. Jeigu šalis nustatė, kad jai sudėtinga pateikti tam tikros aplinkybės įrodymus, tai taip pat gali būti svarbu nustatant, kuriai šaliai priklauso įrodinėjimo našta. Jeigu, pvz., koks nors asmuo reikalauja sumokėti skolą, jis privalo įrodyti turįs tokį reikalavimą priešingos šalies atžvilgiu. Jeigu priešinga šalis teigia skolą jau grąžinusi, tuomet ji turi pareigą įrodyti šį faktą. Bylose dėl atsakomybės už nuostolius paprastai įrodinėjimo našta priklauso šaliai, kuri teigia patyrusi nuostolių. Taip pat gali būti atvejų, kai tam tikros faktinės aplinkybės įrodinėjimo našta perkeliama priešingai šaliai.

Jeigu pateikti įrodymai nėra pakankamai tvirti, teismas, nagrinėdamas bylą, negali remtis atitinkama aplinkybe. Jeigu byloje reikia nustatyti patirtų nuostolių dydį, galima taikyti išimtį, pagal kurią teismas gali, jeigu nuostolių dydžio įrodymų pateikti neįmanoma arba tai padaryti yra labai sudėtinga, nustatyti apytikslį pagrįstą nuostolių dydį.

1.2 Ar yra normų, atleidžiančių nuo pareigos įrodyti tam tikrus faktus? Kokiais atvejais? Ar galima tam tikrą teisinę prielaidą paneigti pateikiant įrodymus?

Žr. atsakymą į 1.1 klausimą.

1.3 Kiek teismas turi būti įsitikinęs tam tikro fakto egzistavimu, kad galėtų juo pagrįsti savo sprendimą?

Įrodymų svarumui nustatyti reikalavimai priklauso nuo konkrečios bylos rūšies. Civilinėse bylose paprastai reikalaujama patvirtinti atitinkamą faktinę aplinkybę. Tam tikrose civilinėse bylose gali būti taikomas mažesnio įrodymų svarumo reikalavimas. Pavyzdžiui, galima paminėti bylas dėl vartotojų draudimo liudijimų, kuriose tikimybė, kad apdraustasis patyrė draudžiamąjį įvykį, yra laikoma pakankamu įrodymu, jeigu ji yra labiau tikėtina nei tikimybė, kad toks draudžiamasis įvykis neįvyko.

2 Įrodymų rinkimas

2.1 Ar įrodymai visuomet renkami šalies prašymu, ar tam tikrais atvejais teisėjas įrodymus gali rinkti ir savo iniciatyva?

Šalys pačios yra atsakingos už įrodymus. Nedispozityviose bylose, t. y. bylose, kuriose nagrinėjami klausimai, dėl kurių šalys negali taikiai susitarti, teismas turi galimybę pats pateikti įrodymus byloje, kai nė viena iš šalių to neprašo. Todėl bylose, susijusiose su suėmimu ar lankymo teisėmis, teismas gali nuspręsti, kad tyrimui reikia papildomų įrodymų. Civilinėse bylose, kuriose šalys gali taikiai susitarti (šios bylos dar vadinamos dispozityvinėmis bylomis), teismas savo valia negali pateikti naujų įrodymų byloje.

2.2 Jeigu šalies prašymas rinkti įrodymus patenkinamas, kokie veiksmai atliekami toliau?

Įrodymai nagrinėjami pagrindiniame posėdyje.

2.3 Kokiais atvejais teismas gali atmesti šalies prašymą gauti įrodymus?

Teismas gali atmesti įrodymus, jeigu šalis nori įrodyti tai, kas byloje nėra reikšminga. Tai taikoma ir tuomet, kai įrodymai yra nereikalingi arba jie akivaizdžiai neturės jokios reikšmės. Be to, yra taisyklės, kuriose nurodyta, kad rašytiniais parodymais gali būti remiamasi tik tam tikromis išimtinėmis aplinkybėmis.

2.4 Kokios būna įrodinėjimo priemonės?

Švedijoje iš esmės yra penkios pagrindinės įrodymų rūšys (įrodymų rinkimo priemonės). Tai yra:

rašytiniai įrodymai;

liudytojų apklausa;

šalies apklausa;

eksperto apklausa;

apžiūra.

2.5 Kaip gaunami liudytojų parodymai? Ar ekspertų įrodymai gaunami kita tvarka? Kokia tvarka teikiami rašytiniai įrodymai ir eksperto išvados (nuomonės)?

Liudytojas paprastai yra apklausiamas žodžiu teisme. Rašytiniais liudytojų parodymais neprivaloma remtis. Tačiau teismui leidus liudytojas gali naudotis užrašais, padedančiais jam prisiminti aplinkybes. Apklausą pradeda liudytoją iškvietusi šalis (tai vadinama tiesiogine apklausa), išskyrus atvejus, kai teismas nustato kitaip. Tuomet galimybė užduoti klausimus suteikiama priešingai šaliai (kryžminė apklausa).

Jei įrodymus pateikia ekspertas, bendra taisyklė yra ta, kad jis turi pateikti rašytinį pranešimą. Vienos iš šalių prašymu ir jeigu tai yra akivaizdžiai svarbu, ekspertas byloje yra apklausiamas ir žodžiu. Žodinė apklausa taip pat atliekama esant būtinybei ekspertą išklausti tiesiogiai teisme.

Jeigu bylą norima baigti po pagrindinių apklausų, – pvz., norint apklausti liudytoją, – rašytiniai įrodymai ir ekspertų pranešimai turi būti garsiai perskaityti bylos nagrinėjimo metu, kad priimdamas sprendimą teismas atsižvelgtų į pagrindines aplinkybes. Tačiau teismas gali nuspręsti, kad rašytiniai įrodymai pagrindiniame posėdyje buvo išklausti, nors jie ir nebuvo garsiai perskaityti posėdyje.

2.6 Ar tam tikros įrodinėjimo priemonės yra svaresnės už kitas?

Švedijos teisėje taikomas įrodymų priimtumo principas. Tai, be kita ko, reiškia, kad teisėje nėra konkrečių principų, kuriais remiantis būtų galima nustatyti atskirų įrodymų svarumą. Vietoj to teismas nepriklausomai įvertina visus pateiktus įrodymus ir nusprendžia, ką byloje galima laikyti įrodymais.

2.7 Ar tam tikri faktai turi būti įrodyti tik tam tikromis įrodinėjimo priemonėmis?

Įrodymų priimtumo principas reiškia, kad nėra jokių taisyklių, kuriose būtų konkrečiai nurodyta, kad tam tikroms aplinkybėms patvirtinti reikalingi tam tikros rūšies įrodymai. Vietoj to teismas, nagrinėdamas tai, kas buvo įrodyta, atlieka bendrą bylos aplinkybių vertinimą.

2.8 Ar įstatyme nustatyta liudytojų pareiga duoti parodymus?

Švedijoje taikoma bendra pareiga liudyti. Tai reiškia, kad liudyti iškviestas asmuo turi pareigą liudyti.

2.9 Kokiais atvejais jie gali atsisakyti duoti parodymus?

Pareiga liudyti asmeniui netaikoma byloje, kurioje jį su šalimi sieja glaudūs giminystės ryšiai. Liudytojas gali atsisakyti komentuoti tam tikrą faktinę aplinkybę, jeigu dėl savo pareiškimo jis būtų priverstas atskleisti padaręs nusikaltimą arba negarbingą veiksmą. Liudytojas taip pat gali tam tikromis aplinkybėmis atsisakyti atskleisti komercines paslaptis. Kai kurių specialistų, pvz., sveikatos priežiūros darbuotojų, pareigai liudyti taikomi tam tikri apribojimai.

2.10 Ar atsisakęs liudyti asmuo gali būti nubaustas arba priverstas duoti parodymus?

Asmuo, kuris turi būti išklaustas kaip liudytojas, yra kviečiamas į bylos nagrinėjimą grasinant bauda. Jeigu liudytojas neatvyksta be pateisinamos priežasties, pvz., ne dėl ligos, jam už neatvykimą yra skiriama bauda. Jeigu liudytojas neatvyksta, teismas taip pat gali nuspręsti, kad policija turi priverstinai jį atvedinti. Galiausiai teismas turi galimybę suimti asmenį, kuris be pateisinamos priežasties atsisako liudyti ar atsakyti į klausimus.

2.11 Ar yra asmenų, iš kurių negali būti gaunami įrodymai?

Jeigu kviečiamas liudyti asmuo yra jaunesnis nei 15 metų amžiaus arba turi protinės veiklos sutrikimų, teismas, atsižvelgdamas į bylos aplinkybes, nuspręs, ar jis gali būti apklausiamas kaip liudytojas. Taip pat žr. 2.9 klausimą.

2.12 Kokį vaidmenį atlieka teisėjas ir šalis apklausiant liudytoją? Kokiomis sąlygomis liudytoją galima apklausti per vaizdo konferenciją ar naudojant kitas technologijas?

Liudytojų apklausą paprastai pradeda liudytoją iškvietęs asmuo (tiesioginė apklausa). Paskui priešingai šaliai suteikiama galimybė užduoti klausimus (kryžminė apklausa). Po kryžminės apklausos liudytoją iškvietęs asmuo ir teismas gali užduoti papildomus klausimus. Teismas turi atmesti klausimus, kurie akivaizdžiai nesusiję su byla, yra painūs arba kitokiu būdu netinkamai pateikiami.

Šalis, liudytojai ir kiti teismo posėdyje privalantys dalyvauti asmenys turi turėti galimybę dalyvauti per atstumą naudojant vaizdo ryšio priemones, jeigu tai yra tinkama. Tačiau tebegalioja pagrindinė taisyklė, kad teismo posėdyje privalantys dalyvauti asmenys turi asmeniškai atvykti į teismą.

Liudytojas gali būti apklausiamas telefonu, jeigu tai yra tinkama atsižvelgiant į išlaidas, kurios priešingu atveju būtų patiriamos nurodžius liudytojui atvykti į teismą, ir liudytojo asmeninės apklausos posėdyje svarbą.

3 Įrodymų vertinimas

3.1 Ar teismui priimant sprendimą taikomi apribojimai, jeigu šalis įrodymus gavo neteisėtai?

Įrodymų priimtumo principas reiškia, kad yra tik tam tikros retos išimtys, kai draudžiama naudoti tam tikros rūšies įrodymus. Todėl tai, kad įrodymai buvo gauti neleistinu būdu, iš esmės nereiškia, kad jais nebus remiamasi bylą nagrinėjant teisme. Tačiau tai gali būti svarbu, jeigu vertinant įrodymus nustatoma ribota jų įrodomoji galia.

3.2 Ar mano parodymai bus laikomi įrodymais, jeigu esu bylos šalis?

Šalis negali duoti parodymų, tačiau jos apklausa vykdoma prisiekus; tokiu atveju šaliai gresia baudžiamoji atsakomybė, jei ji pateikia neteisingą informaciją.

Paskutinis naujinimas: 05/11/2015

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teismo tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teismas, nei Europos Komisija neprešiuoja atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.